

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України
«Про основні засади державної політики у сфері утвердження
української національної та громадянської ідентичності» щодо
удосконалення механізмів формування та реалізації державної
політики»

1. Мета

Проект акта розроблено з метою удосконалення механізмів формування та реалізації державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності відповідно до актуального суспільного запиту.

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Проект акта розроблено Міністерством молоді та спорту України на виконання пункту 268 Плану законопроектної роботи Верховної Ради України на 2026 рік, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 10 лютого 2026 р. № 4774-ІХ та підпункту 2 пункту 364 плану пріоритетних дій Уряду на 2026 рік, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 березня 2026 р. № 306.

Відповідно до статті 11 Конституції України держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України.

Відповідно до статті 12 Конституції України Україна дбає про задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами держави.

Відповідно до статті 65 Конституції України захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України.

Відповідно до частини першої статті 5 Закону України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» (далі – Закон) державна політика у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності формується відповідно до Закону на основі наукових досліджень з урахуванням прогнозів, статистичних даних, експертних висновків та громадської думки.

Такий підхід передбачає врахування суспільних змін і результатів практичного застосування Закону під час удосконалення правового регулювання у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності.

За час реалізації Закону повномасштабна збройна агресія Російської Федерації, тривала тимчасова окупація частини території України, масштабне внутрішнє і зовнішнє переміщення громадян, зміни в інформаційному, мовному та культурному середовищі сформували нові суспільні потреби. Накопичений

досвід застосування Закону засвідчив необхідність актуалізації його понятійного апарату, мети, принципів і завдань відповідно до цих потреб.

Державна політика у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності має враховувати різний досвід громадян, пов'язаний із війною, тимчасовою окупацією, внутрішнім і зовнішнім переміщенням, проживанням за межами України та поверненням в Україну. Це потребує оновлення її завдань і підходів до реалізації для забезпечення збереження та утвердження української національної та громадянської ідентичності всіх громадян України незалежно від місця проживання чи перебування.

Зміцнення єдності українського суспільства потребує розвитку взаємної довіри, солідарності та готовності громадян до спільних дій. Важливим є також зміцнення зв'язку громадян із територіальними громадами через усвідомлення їхньої історії, культурних надбань і внеску в розвиток України.

Тривалий маніпулятивний інформаційний вплив країни-агресора посилює потребу у формуванні когнітивної стійкості, здатності критично оцінювати інформацію та самостійно ухвалювати рішення. Збройна агресія Російської Федерації також зумовлює необхідність посилення практичної спрямованості військово-патріотичного виховання та підготовки громадян до участі в захисті України.

Результативність такої роботи залежить від узгодженості дій її учасників і спроможності реалізовувати державну політику на загальнодержавному та місцевому рівнях. Зміни в системі органів виконавчої влади, розподілі їхніх функцій і суміжному законодавстві потребують відповідного уточнення положень Закону.

Державна політика у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності є складовою забезпечення національної безпеки України та має пріоритетне значення для зміцнення єдності й стійкості українського суспільства. Послідовне здійснення цієї політики потребує належного і передбачуваного фінансування, що забезпечуватиме довгострокове планування та системну роботу на загальнодержавному і місцевому рівнях. Це зумовлює необхідність законодавчого закріплення мінімального обсягу її бюджетного фінансування.

Таким чином, виникла необхідність внести зміни до Закону України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності».

Під час підготовки проекту акта використано результати соціологічних опитувань і наукових досліджень, висновки моніторингу виконання операційного плану заходів з реалізації у 2023–2025 роках Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року, напрацювання громадської експертної платформи української ідентичності IDEM, рекомендації за підсумками слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань молоді і спорту на тему «Шляхи вдосконалення законодавчого забезпечення сфери утвердження української національної та

громадянської ідентичності», що відбулися 20 серпня 2026 р., що затверджені на засіданні Комітету 24 вересня 2026 р. (протокол № 115).

3. Основні положення проєкту акта

Проєктом акта пропонується внести зміни до Закону, якими передбачається:

уточнення понятійного апарату шляхом визначення української політичної нації, соціальної згуртованості, когнітивної стійкості, локальної та мілітарної ідентичності, оборонної компетентності, а також уточнення поняття української національної ідентичності;

удосконалення мети, завдань і принципів державної політики, зокрема щодо системності її реалізації, соціальної згуртованості, протидії історичній антиукраїнській пропаганді та рашизму, врахування цінностей, визначених статтею 2 Договору про Європейський Союз, та узгодження із законодавством про національну пам'ять і національні меншини (спільноти);

закріплення поширення державної політики на всіх громадян України незалежно від місця проживання чи перебування та врахування їх різного досвіду війни, окупації, переміщення, проживання за межами України та повернення в Україну;

уточнення напрямів національно-патріотичного виховання і громадянської освіти щодо підтримання зв'язків з Україною, збереження української мови та культури, формування когнітивної стійкості й локальної ідентичності, популяризації історії України та внеску корінних народів і національних меншин (спільнот) в українське державотворення, розширення кола осіб, пам'ять яких вшановується;

конкретизація військово-патріотичного виховання через формування мілітарної ідентичності та набуття оборонних компетентностей;

доповнення переліку органів, які здійснюють державне регулювання у цій сфері, визначення їх повноважень;

визначення участі місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів освітньої діяльності та закладів культури у формуванні локальної ідентичності;

доповнення ключових індикаторів ефективності показниками, що дадуть змогу оцінювати результати реалізації оновлених завдань і напрямів державної політики;

встановлення мінімального обсягу щорічного бюджетного фінансування реалізації державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів у сукупному розмірі не менше 0,05 відсотка прогнозного номінального обсягу валового внутрішнього продукту України на відповідний рік;

юридико-технічне узгодження положень Закону.

4. Правові аспекти

Акти законодавства, які містять правові підстави розроблення проєкту акта:

Конституція України;

Бюджетний кодекс України;

Закони України:

«Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу»;

«Про закордонних українців»;

«Про національні меншини (спільноти) України»;

«Про національну безпеку України»;

«Про освіту»;

«Про основи національного спротиву»;

«Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності»;

постанова Верховної Ради України від 10 лютого 2026 р. № 4774-IX «Про План законопроектної роботи Верховної Ради України на 2026 рік»;

постанови Кабінету Міністрів України:

від 2 липня 2014 р. № 220 «Про затвердження Положення про Міністерство молоді та спорту України»;

від 15 грудня 2023 р. № 1322 «Про схвалення Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023–2025 роках»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 березня 2026 р. № 306 «Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2026 рік».

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація акта передбачає забезпечення щорічного бюджетного фінансування державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів у сукупному розмірі не менше 0,05 відсотка прогнозного номінального обсягу валового внутрішнього продукту України на відповідний рік.

За другим сценарієм Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2027–2029 роки, схваленого постановою Кабінету Міністрів України від 4 червня 2026 р. № 695, розрахунковий мінімальний обсяг фінансування становить: у 2027 році – 5 572,2 млн гривень, у 2028 році – 6 331,9 млн гривень, у 2029 році – 7 186,4 млн гривень.

До встановленого мінімального обсягу включаються кошти державного та місцевих бюджетів, передбачені на реалізацію цієї державної політики.

6. Позиція заінтересованих сторін

Проект акта вноситься на громадське обговорення.

Проект акта не стосується сфери наукової та науково-технічної діяльності, тому не потребує погодження з Науковим комітетом Національної ради з

питань розвитку науки і технологій, а також наведення ступеня відображення рекомендацій, наданих зазначеним органом.

7. Оцінка відповідності

У проекті акта відсутні положення, що стосуються зобов'язань України у сфері європейської інтеграції; стосуються прав та свобод, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод; впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; містять ризики вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних із корупцією; створюють підстави для дискримінації.

Громадська антикорупційна, громадська антидискримінаційна та громадська гендерно-правова експертизи не проводилися.

8. Прогноз результатів

Очікуваний результат реалізації акта – удосконалення механізмів формування та реалізації державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, узгодження діяльності її суб'єктів, зміцнення єдності та соціальної згуртованості українського суспільства, збереження зв'язків громадян з Україною та розвиток їх громадянських і оборонних компетентностей.

Установлення мінімального обсягу бюджетного фінансування створить умови для довгострокового планування заходів, розвитку закладів і підготовки фахівців у цій сфері, послідовної реалізації державних, регіональних та місцевих програм, що сприятиме розширенню можливостей громадян для участі в заходах з утвердження української національної та громадянської ідентичності.

Критерієм ефективності реалізації акта є позитивна динаміка ключових індикаторів, визначених статтею 12 Закону.

Ризики, пов'язані з реалізацією акта, відсутні.

Реалізація акта не матиме впливу на ринкове середовище, забезпеченню захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання, громадян і держави; розвитку регіонів, підвищення чи зниження спроможності територіальних громад; ринок праці, рівень зайнятості населення; громадське здоров'я, покращення чи погіршення стану здоров'я населення або його окремих груп; екологію та навколишнє природне середовище, обсяг природних ресурсів, рівень забруднення атмосферного повітря, води, земель, зокрема забруднення утвореними відходами, інші суспільні відносини.

Інформація щодо впливу реалізації акта на інтереси заінтересованих сторін:

Заінтересована сторона	Вплив реалізації акта на заінтересовану сторону	Пояснення очікуваного впливу
Громадяни України, які проживають	Позитивний	Розширення можливостей для збереження української мови, культури та ідентичності,

або перебувають за кордоном		підтримання зв'язків з Україною й участі в її суспільному житті
Громадяни України, які проживають на територіях, включених до переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією	Позитивний	Збереження української національної та громадянської ідентичності, української мови, культури й історичної пам'яті в умовах війни та окупації, зміцнення когнітивної стійкості
Діти та молодь	Позитивний	Розширення можливостей для усвідомлення своєї належності до України, пізнання історії та культури власної громади, розвитку критичного мислення і здатності розпізнавати інформаційні маніпуляції. Посилення практичного змісту громадянської освіти та військово-патріотичного виховання, формування готовності до відповідальної участі в житті суспільства
Громадяни України з числа корінних народів і національних меншин (спільнот)	Позитивний	Посилення відчуття належності до української політичної нації на основі спільних цінностей і поваги до культурного різноманіття. Ширше представлення їхнього внеску в українське державотворення в заходах національно-патріотичного виховання та громадянської освіти.

Міністр молоді та спорту України
 _____ 2026 р.

Матвій БІДНИЙ